

CONSOLIDAREA ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII DE ANALIZĂ A INFORMAȚIILOR ȘI TRANSFORMAREA PARADIGMEI DE SECURITATE A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL PROVOCĂRILOR ASIMETRICE DIN REGIUNEA MĂRII NEGRE

Drd. Cătălin-Gabriel DONE

Universitatea „Federico II”, Napoli; Junior Researcher și expert în securitate și cooperare nordică
la Experts for Security and Global Affairs, București

Dezvoltarea sistemului național de informații și consolidarea capacității de răspuns la conflicte și crize este atât o ramură teoretică, precum și o strategie în cadrul oferit de studiile de relații internaționale. Pe măsură ce sfera amenințărilor regionale se află în continuă schimbare, România și actorii din regiune trebuie să dezvolte programe de consolidare a sistemului național de evaluare a securității și a capacităților de culegere a informațiilor pentru a descuraja și contracara elementele de destabilizare a securității.

Ca urmare a modificărilor din mediul regional de securitate, sistemul de informații este foarte solicitat, necesitând un nou design cultural și capabilități pragmatice. Astfel, scopul acestui articol este de a evalua pe scurt elementele naționale de analiză a informațiilor în context regional și de a propune, pe fondul mediului actual de securitate, un model de paradigmă transformatoare pentru consolidarea capacității de răspuns la amenințări.

Cuvinte-cheie: securitate regională, intelligence, amenințări, capabilități pragmatice, regiunea Mării Negre.

INTRODUCERE

Managementul sistemului de securitate și apărare națională a devenit un pilon vital pentru relațiile internaționale ale secolului XXI, mai ales în contextul amenințărilor diverse la adresa infrastructurii critice a statului. Revizionismul, încălcările flagrante ale normelor de drept internațional, atacurile armate, finanțarea și susținerea grupărilor de crimă organizată, propaganda mediatică, promovarea unor politici iliberale care amenință caracterul democratic al lumii libere, terorismul și avangarda culturală al cărei scop îl reprezintă destabilizarea socială, toate acestea sunt elementele definitorii ale societății globale. În acest context, dezvoltarea continuă a capacităților naționale de securitate și de contracarare a amenințărilor devine inerentă, mai ales că mediile instituționale (regionale și globale) de securitate încearcă să definească programele de consolidare a evaluării activității de intelligence în lupta contra dinamicilor asimetrice ale amenințărilor la adresa securității naționale.

Evoluțiile de securitate din regiunea Mării Negre sunt extrem de volatile și impredictibile, cu toate că structurile NATO și ale UE încearcă să impună un climat de stabilitate, asigurând astfel coerență eforturilor statelor din regiune în încercarea acestora de a contracara orice amenințare. România, ca stat membru al ambelor organizații, se află în prima linie a elaborării unei strategii durabile, capabilă să asigure echilibrul de putere în plan regional, precum și un grad crescut de apărare în fața amenințărilor. Poziția geografică, precum și orientarea euroatlantică definesc acțiunile țării noastre în plan securitar și de politică externă, autoritățile române fiind obligate să apeleze la toate inovațiile politice, sociale, economice, de apărare și strategice pentru a asigura modernizarea politicii sale de apărare și aplicarea securității naționale extinse în beneficiul cetățeanului.

Scopul principal al acestui articol este acela de a defini conceptele strategice din domeniul intelligence-ul de securitate și apărare și de a evalua elementele naționale de analiză a informațiilor în contextul factorilor multi-nivel de amenințare a securității României. În același timp, vom evidenția principalele modificări necesare îmbunătățirii designului modelului paradigmei de răspuns la amenințări, în total acord cu *Strategia Națională de Apărare a Țării 2020-2024*. Practica dezvoltării sistemului național de informații nu este util doar decidentului politic, ci și ramurii

SECURITATE REGIONALĂ

de studii de intelligence, precum și tuturor instituțiilor implicate în procesul de asigurare a apărării naționale, acest articol putând fi folosit ca un instrumentar critic al evaluării programelor și politicilor de securitate din România.

INTELLIGENCE-UL DE SECURITATE ȘI SISTEMUL NAȚIONAL DE APĂRARE – O ABORDARE A EVALUĂRII

Ținând cont de specificul structurilor însărcinate cu asigurarea securității și apărării țării, prima parte a lucrării va oferi o perspectivă de ansamblu asupra elementelor-cheie ale activității de culegere a informațiilor, conștientizând faptul că „*pentru probleme globale sunt necesare soluții globale*” (Whitman, 2009, p. 1). Astfel, vom analiza câteva concepte referitoare la activitatea de intelligence, precum și la cea de dezvoltare a evaluării și a capacității de evaluare a politicilor de securitate și apărare din România.

Apoi, în mod riguros, vom aborda problema relației dintre beneficiarul activității intelligence-ului de securitate și furnizorul acesteia în contextul instituționalizării procesului de evaluare a cadrului de răspuns la amenințări, punând în prim-plan paradigma geostrategică abordată de România în Regiunea Extinsă a Mării Negre. Acest lucru este extrem de important, mai ales că ne propunem să oferim o abordare prospectivă asupra design-ului cultural al intelligence-ului românesc în abordarea filtrelor ofensive și defensive ale securității naționale.

Nu în ultimul rând, ne vom concentra asupra propunerii unui model dimensional al acțiunilor strategice ale României în demersul de întărire a resurselor și capacităților de contracarare a factorilor destabilizatori, pe baza evoluțiilor geopolitice și geostrategice regionale. Acest lucru este necesar pentru a putea distinge evoluțiile programelor planificate de analiză a informațiilor și impactul pe care acestea le au asupra cadrului instituțional și organizațional din domeniul apărării. Astfel, vom observa că modelul standard de evaluare binară *sau/sau* influențează toate aspectele legate de capacitatea și cultura defensivă a țării noastre, supramanipularea activității de intelligence al securității putând fi folosită în favoarea dezvoltării culturii naționale în acest domeniu.

COMUNITATEA NAȚIONALĂ DE INTELLIGENCE AL SECURITĂȚII: ELEMENTE ALE SISTEMULUI NAȚIONAL DE INFORMAȚII

Activitatea de intelligence presupune abordări multidimensionale cu caracter secret, al cărui scop principal îl reprezintă promovarea unui mediu stabil de securitate națională, promovând, în același timp, pe baza unei culturi proprii, interesele legitime

ale statului. În acest context, se impune o definiție comprehensivă a elementelor ce compun comunitatea națională de intelligence, precum și o explicare a formulării viziunii strategice din punct de vedere al factorilor variați ai masivității domeniului de culegere a informațiilor.

Deseori apare întrebarea dacă activitatea de culegere a informațiilor, de interpretare și de elaborare a analizelor și propunerilor de politici publice în domeniul securității și apărării poate fi văzută ca o instituție *per se* sau doar ca un instrument de operaționalizare a adaptabilității în mediul internațional. De cele mai multe ori, analizele contemporane eșuează în a clarifica dihotomia definirii acestei activități, caracterul special al acesteia făcând-o parte a studiului continuu.

În al doilea rând, intelligence-ul este formalizat în spațiul național și internațional printr-o serie de documente cu valoare juridică și strategică, impunând dimensiunea instituțională a acestuia. În contextul procesului de înfăptuire a activității de culegere a informațiilor și de reformă structurală a instituțiilor însărcinate cu apărarea țării, dezvoltarea intelligence-ului ca instituție s-a realizat în mod intrinsec, ca proces al întăririi capacității administrative a securității și apărării. Din acest punct de vedere, argumentația devine o variabilă a structurii agent-instituție, evaluarea propriu-zisă presupunând aprofundarea studierii domeniului în sine. Definind instituția ca o structură ce cuprinde „*elemente de reglementare, normative și cultural-cognitive care, împreună cu activitățile și resursele asociate, oferă stabilitate și sens vieții sociale*” (Scott, 2014, p. 56), intelligence-ul nu poate reprezenta o instituție de sine stătătoare, însă, privind la abordarea lui Anthony Giddens (1984, p. 24), putem percepe instituția ca pe o trăsătură „*ce conferă soliditate în timp și spațiu*”. Astfel, am putea extinde această perspectivă și asupra activității de culegere a informațiilor, mai ales că intelligence-ul cuprinde și elementul central al resurselor – resursa umană ce este angajată în ciclul de intelligence și care dă consistență activității propriu-zise.

Ținând cont de specificul organizațional al României, precum și de cultura strategică și de securitate a țării noastre, instituționalizarea capacității de analiză a informațiilor și transformarea acestora în politici coerente, menite să „*asigure starea de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil*”, precum și „*menținerii ordinii de drept*” (Legea 51/1991, în Zulean, 2015, p. 18) se realizează atât la nivel instrumental – strategii, tactici, proceduri, cât și la nivel simbolic – ideologii, principii, valori (Toderas, 2017, p. 19).

Comunitatea națională de intelligence (CNI) este formată, în mare parte, din serviciile și departamentele abilitate cu obținerea, verificarea și valorificarea informațiilor cu privire la factorii de risc la adresa securității României, garantând stabilitate într-o lume multipolară și impredictibilă.

Din punct de vedere instrumental, CNI activează pe baza prevederilor unor acte normative-suport, precum și în acord cu strategiile naționale din domeniul apărării și securității, activitatea generală a comunității fiind supusă controlului legalității și proporționalității.

CNI trebuie înțeleasă ca fiind un exercițiu multi-dimensional în contextul implementării strategiei naționale de apărare, multi-instituționalismul acesteia favorizând eforturile de menținere a securității și suveranității statului, proiectând interesele României la nivel regional și internațional. Din acest punct de vedere, activitatea CNI poate fi considerată ca fiind o *strategie globală* (a se vedea Luttwak, Koehl, 1998), deși cultura românească de securitate și apărare și-a însușit acest concept doar la nivel teoretic (Zulean, p. 19).

Pe linia organizării CNI, Consiliul Suprem de Apărare a Țării a adoptat o hotărâre (*Hotărârea CSAȚ nr. 146/18.11.2005*) pentru asigurarea complementarității activității de culegere și analiză a informațiilor între următoarele unități:

- Serviciul Român de Informații;
- Serviciul de Informații Externe;
- Direcția Generală de Informații a Apărării;
- Direcția Generală de Informații și Protecție Internă din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Totodată, cadrul legislativ actual este un alt element instrumental extrem de important în înțelegerea și analizarea design-ului cultural în domeniul intelligence-ului, permițându-ne să evaluăm corect gradul de pragmatism al acțiunilor întreprinse de către CNI. În acest sens, putem enumera următoarele acte normative relevante:

- Constituția României;
- Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României;
- Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații;
- Legea nr. 1/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Informații Externe;

- Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale;
- Legea nr. 121/2011 privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara teritoriului statului român;
- Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului;
- Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate;
- Hotărârea Parlamentului României nr. 44/1998 privind constituirea, organizarea și funcționarea Comisiei parlamentare speciale pentru controlul activității Serviciului de Informații Externe;
- Strategia Națională de Apărare a Țării;
- Carta Albă a Apărării;
- Strategia militară a României;
- Strategia de Informații a Serviciului Român de Informații.

Symbolic, structurile de referință ale CNI împărtășesc același set de valori, implementând idealurile unei misiuni comune – asigurarea securității naționale a României. Toate structurile implicate în actul de intelligence își desfășoară activitatea sub patronajul onoarei, patriotismului și profesionalismului resursei umane implicate în culegerea, prelucrarea și livrarea informațiilor. Mai mult decât atât, între structurile CNI și beneficiarii direcți ai activității de intelligence persistă legătura simbolică a democrației, independenței și indivizibilității naționale, elemente ce impun consensul asupra intereselor de securitate națională.

INTELLIGENCE-UL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII ÎN CONTEXT REGIONAL

România a devenit, odată cu aderarea la organizațiile euroatlantice, un furnizor de securitate și stabilitate în regiunea Mării Negre. Impredictibilitatea agendei de securitate și comportamentul agresiv al Federației Ruse au obligat țara noastră să-și reconstruiască sistemul defensiv și să-și dezvolte o cultură de apărare proprie, menită să asigure atingerea obiectivelor strategice naționale.

Insecuritatea și amenințările la adresa securității regionale sunt rezultatul acțiunilor ostile și ostentative ale actorilor statali și non-statali din cadrul operațiilor războiului hibrid, asimetric, nonconvențional sau al diplomației de avangardă
SECURITATE REGIONALĂ

(inclusiv cea culturală și religioasă)¹, manifestate în funcție de starea de pace sau de război din cadrul sistemului regional (Theohary, 2018).

Intrarea continentului european într-o spirală a insecurității și a hegemoniilor regionale, mai ales după anexarea ilegală a Peninsulei Crimeea și a războiului din estul Ucrainei, precum și redefinirea și reconfigurarea rolului pe care țara noastră îl joacă la nivel sistemic s-au concretizat prin acțiunile în planul politicii externe și de apărare pe care decidenții politici și le-au asumat pentru deceniul viitor. Acest lucru poate fi vizibil prin succesele diplomației militare pe care România le-a înregistrat la summitul NATO de la Varșovia, constituind o nouă etapă în întărirea capacităților de răspuns la amenințări prin programul *Tailored Forward Presence* (Cioculescu, 2019). Astăzi, România asigură o contribuție majoră la securitatea euroatlantică, fiind un contributor net la lupta contra terorismului, contra destrucției rețelelor de insecuritate, „*precum și un punct cheie pentru capacitățile de apărare împotriva rachetelor balistice, elemente definite ca obiective de țară în cadrul NATO*” (Olteanu, 2020, p. 21). În acest sens, unitățile CNI și-au adaptat strategiile de acțiune pentru a neutraliza nucleele acțiunilor destabilizatoare la adresa securității naționale, amenințările cibernetice, terorismul și acțiunile informative și contrainformative aflându-se în centrul dezvoltării punctelor de sprijin pentru apărarea țării.

Mai mult decât atât, rezultatul urmărit în cadrul formatelor de cooperare regională vizează eliminarea oricăror imixțiuni în actul de legiferare internă prin protejarea informațiilor clasificate (Serviciul Român de Informații, 2015), precum și prin aplicarea măsurilor de descurajare și contracarare a riscurilor la adresa securității militare naționale. Astfel, conlucrarea unităților CNI și cooperarea acestora cu structurile partenerilor regionali în operațiunile de culegere a datelor și informațiilor relevante pentru apărarea României devin elementul esențial al intelligence-ului securității și apărării, excelența profesională a structurilor combatante fiind recunoscută la nivel internațional². În plus, cooperarea militară cu actorii statali regionali contribuie la consolidarea gradului sporit de securitate națională, în timp ce înființarea Directoratului Național de Securitate Cibernetică

¹ A se vedea Done, C.-G., Șamșudean, D.-I. (2021). *Despre diplomația religioasă sau religia ca politică*, <https://www.youtube.com/watch?v=TuigJElX984&t=145s>, accesat la 12 septembrie 2021.

² A se vedea misiunea NATO încredințată României de asigurare a securității cibernetice a Ucrainei, Centrul HUMINT al NATO de la Oradea, precum și consolidarea rezilienței infrastructurii critice a României prin cooperarea din cadrul Comitetului Coordonator pentru Comunitatea Națională de Informații și, implicit, din cadrul Oficiului pentru Informații Integrate din cadrul Comunității.

reprezintă un parteneriat real între societate și stat prin asigurarea unei operabilități sigure a activităților din cadrul teritoriului cibernetic.

Vedem, astfel, că, la nivelul sistemului național de securitate și apărare, se conturează o abordare distinctă între intelligence-ul de securitate și cel militar. Intelligence-ul de securitate se concentrează pe prevenirea și combaterea amenințărilor la adresa securității naționale, acționând în domenii și arii specifice, depășind teritoriul național ca arie de operații. Spre exemplu, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe sau Direcția Generală de Informații și Protecție Internă au căpătat atribuții nu doar defensive, ci și ofensive, bazate pe identificarea, conceptualizarea, analizarea validă și combaterea elementelor perturbatorii.

În același mod acționează și unitățile din cadrul intelligence-ului militar, fiind cunoscut faptul că o armată are nevoie de „*informații vitale, precum capacitățile, numărul, specializările, moralul, dispunerea trupelor, strategiile, centrele de comandă etc. ale forțelor adverse*” (Badiu, 2020, p. 103). În plus, unitățile combative din cadrul intelligence-ului militar au ca scop identificarea vulnerabilităților sistemelor și capacităților militare proprii și ale aliaților, precum și „*descurajarea și contracararea oricăror riscuri sau amenințări care pot afecta securitatea națională a României în domeniul militar*” (Parlamentul României, 2006).

Cu alte cuvinte, CNI a României întărește poziția defensivă a țării noastre în cadrul alianțelor din care face parte, contribuind semnificativ la securizarea regiunii Mării Negre prin acțiunile de asigurare a securității și apărării proprii. Poziția geostrategică în complexul de securitate pontic, precum și dubla identitate ideologică, socială și culturală fac din România un exportator de securitate, dar și o verigă importantă a dialogului pe axa Est-Vest.

ASPECTE ALE CAPACITĂȚII DE EVALUARE A ACTIVITĂȚII ȘI POLITICILOR DIN DOMENIUL INTELLIGENCE-ULUI DE SECURITATE ȘI APĂRARE

Tradițional, evaluarea activității unităților din cadrul CNI și a politicilor publice din domeniul apărării și securității naționale se realizează pe baza paradigmei pragmatismului, deoarece domeniul de aplicativitate a evaluării este compus din mai multe realități complexe concurente, asupra cărora se exprimă interpretări și percepții multiple (Mertens, 2010, Stăvaru, 2015, pp. 50-51). Această abordare este

una elocventă, mai ales că întărirea parteneriatelor interinstituționale și asigurarea fluidității fluxului de informații și de acțiuni ajută evaluatorii și stakeholderii să propună mecanisme de promovare a bunelor practici și de planificare și de direcționare a activităților specifice pentru atingerea obiectivelor strategice.

Astfel, evaluarea este folosită pentru a îmbunătăți modul de implementare a etapelor din procesul ciclului de intelligence, precum și a celor de asigurare coerentă a strategiilor publice de apărare. Pentru ca acest lucru să se realizeze, fiecare unitate a CNI, alături de instituțiile publice centrale abilitate de lege cu asigurarea apărării, ordinii publice și securității, se bazează pe o cultură a autoevaluării, a învățării continue și a dezvoltării sistematice pentru îmbunătățirea metodelor proprii de intervenție în activitățile specifice.

Un alt aspect important în înfăptuirea procesului de evaluare îl constituie capacitatea internă a personalului, precum și a oficialilor însărcinați cu evaluarea activității CNI. Înainte de toate, este nevoie de o asimilare a unei culturi organizaționale și de o „ideologie” a apărării și securității care să genereze coerență în evaluarea propriu-zisă, de consistență în implementarea reformelor structurale (atunci când acestea se impun) și de proactivitate în procesul de instituționalizare a evaluării.

Astfel, România are o experiență interesantă în construirea și proiectarea propriei strategii de evaluare în domeniul securității și apărării. Odată cu exprimarea clară a parcursului de democratizare și de integrare euroatlantică, planificarea evaluării, bazată în mare parte pe rata de atingere a obiectivelor stabilite în strategiile de securitate și apărare, s-a realizat prin instituirea unor norme juridice constrângătoare și mai puțin pe baza unui proces de cunoaștere și conștientizare a nevoii de evaluare.

Pentru acest scop, susținerea evaluării se realizează pe cele trei etape ale ciclului de intelligence – colectare de informații, analiza informației și diseminarea acesteia, extinzându-se până la punerea în aplicare a tehnicilor combative ale structurilor CNI. Datele supuse evaluării sunt culese periodic, ceea ce permite analizarea progreselor și regreselor înregistrate la nivelul fiecărei unități, precum și măsurarea gradului de satisfacere a obiectivelor asumate la nivel național. În plus, elementele de evaluare progresivă oferă, în final, decidentului de politică externă și de securitate evidențe profunde asupra actului de implementare a politicilor publice, a îndeplinirii misiunilor strategice ale unităților CNI sau a gradului de interoperabilitate dintre diferitele structuri combative implicate în procesul de asigurare a securității

și apărării naționale. De asemenea, rapoartele de activitate însoțite de analizele interne oferă perspective longitudinale asupra activității CNI, instrumentalizarea acestora favorizând promovarea pragmatică și flexibilă a evaluării și a autoevaluării.

De aceea, este extrem de important ca resursa umană ce realizează implementarea evaluării strategice a activității unităților CNI să fie una capabilă să înțeleagă mecanismele combative, să identifice într-o manieră obiectivă insuccesele procesului de coordonare și implementare a strategiilor de securitate și apărare și să propună îmbunătățiri ale cadrului operațional și de intervenție publică și reglementare în activitatea structurilor CNI.

În general, România abordează sistemul de evaluare a structurilor CNI din perspectiva guvernantei democratice și a proceselor sistematice juridice, politice, instituționale și sociale de supraveghere a intelligence-ului securității. Evaluarea implică, în ultimă instanță, supravegherea și controlul unităților de intelligence, totul cu scopul de a orienta politicile publice și intervențiile juridico-legislative spre câștigul net al beneficiarului final – cetățeanul.

Procesul de evaluare implică trei niveluri de analiză și observație participativă:

- obținerea informațiilor cu privire la activitatea fiecărei unități a CNI, pe baza controlului intern sau extern;
- analiza propriu-zisă, bazată pe audit organizațional, dialog bilateral și multilateral între unitatea supusă evaluării și evaluator;
- emiterea punctului de vedere cu privire la activitatea unității evaluate, alături de recomandările de implementare a procesului de dezvoltare/reformă.

Ca urmare, prin intermediul proceselor de evaluare nu doar că se încurajează monitorizarea și amendarea cadrului cuprinzător de desfășurare a activității de intelligence, ci și dezbaterile și reflecțiile publice privind activitatea CNI (figura nr. 1).

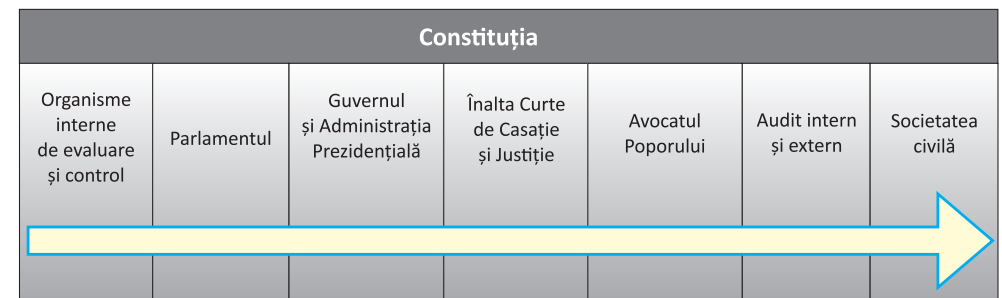

Figura nr. 1: Evaluarea activității unităților CNI și a politicilor publice din domeniul securității și apărării naționale

Rezumând, evaluarea este un proces dual ce servește decidentului de politici publice ca suport al coordonării, responsabilității implementării și dezvoltării unei agende de securitate și apărare coerente, coezive și atotcuprinzătoare. Astfel, dinamica mediului de securitate și a cadrului instituțional de evaluare se înscrie pe linia unui proces stabil, purtând răspunderea pentru legalitatea, consecvența și promptitudinea acțiunii CNI. Cu toate acestea, este nevoie ca, la nivelul fiecărei structuri implicate în activitatea de evaluare, să se dezvolte programe specifice care să asigure implementarea responsabilității CNI față de strategiile adoptate, față de ordinea legală și constituțională.

PROVOCĂRI ALE RELAȚIEI CNI-BENEFICIAR. GEOSTRATEGIA NAȚIONALĂ ÎN REGIUNEA MĂRII NEGRE

În ultima perioadă, spațiul public a fost polarizat în sensul accentuării cererii unei transparențe a activității CNI și a unităților sale, mai ales datorită factorilor speculativi din politică, mass-media și chiar din mediul academic. Acest lucru este justificat adesea ca o nevoie de recâștigare a încrederii în relația bilaterală CNI-cetățean, producându-se o percepție greșită asupra sensului și specificului intelligence-ului de securitate și apărare.

Trebuie înțeles faptul că unitățile de intelligence își dedică eforturile dezvoltării unor mecanisme de reacție rapidă la amenințări și de contracarare a oricărui capacități de agresiune asupra intereselor legitime ale României, totul în acord cu cadrul legislativ existent și pe baza rezultatelor interconectivității globale. Pozițiile divergente față de activitatea unităților CNI au devenit o doctrină *per se*, mizându-se pe capacitatea limitată de răspuns în spațiul public a instituțiilor implicate în asigurarea securității și apărării, palierele tactic, operațional și strategic având caracter secret de stat.

Curentul de gândire dominant în țara noastră asupra relației CNI-beneficiar este acela promovată de școala de gândire a lui Sherman Kent, care separă interesul politic de rezultatul analizei de intelligence, acordându-se încredere totală independenței de opinie asupra factorilor de risc. În acest context, trebuie făcută deosebirea clară între beneficiarul brut și beneficiarul net al activității de intelligence, mai ales că, în ambele cazuri, vorbim de existența unei ideologii de gândire, precum și a unui grad de înțelegere a problemelor majore de securitate și apărare (Mocanu, 2012, pp. 15-16).

Beneficiarul brut al diseminării rezultatelor activității CNI este decidentul politic (întrunit în organele de evaluare, supraveghere și control al structurilor CNI, precum și în instituțiile de elaborare și implementare a politicilor publice la nivel central). El este cel care, în deplinătate exercită funcția și independent de interesele personale, stabilește strategia de combativitate, precum și prioritățile de acțiune ale CNI, asigurând un cadru legal optim, bugete suficiente înfăptuirii actului de intelligence pentru securitate, precum și autorizarea mecanismelor de luptă împotriva atacurilor îndreptate împotriva sistemului de securitate și apărare. Decidentul politic poartă răspunderea acțiunilor sau inacțiunilor necesare înfăptuirii actului de apărare, structurile de decizie a politicilor publice având rolul de a include analiza de intelligence în înfăptuirea politicilor publice și în dezvoltarea unui cadru stabil al relației dintre instituțiile de securitate și apărare și legislativ și executiv.

Cetățeanul este *beneficiarul net* al activității CNI, măsurile adoptate de către decidentul politic, precum și agenda publică răsfrângându-se în mod direct asupra vieții de zi cu zi a acestuia. Între cetățean, decidentul politic și CNI există o relaționare directă, bazată pe încredere, ultimii purtând răspunderea asigurării unui climat de siguranță socială și a apărării intereselor legitime (economice, politice, sociale și constituționale) ale cetățeanului (care suportă povara economică a activității CNI). În acest caz, ne confruntăm cu o doctrină a responsabilității duale față de cetățean:

- fiecare structură a CNI răspunde în fața instituțiilor abilitate cu controlul și supravegherea activității sale și a decidentului politic;
- instituțiile abilitate cu controlul și supravegherea CNI, precum și decidentul politic răspund politic și social în fața cetățeanului.

Astfel, nivelul controlului și al evaluării activității CNI variază în funcție de două variabile: competența și cultura de securitate a evaluatorului și importanța securității și a apărării pe agenda publică. Prima devine extrem de instabilă și volatilă în condițiile în care nivelul de pregătire al evaluatorului din instituția desemnată să exercite controlul și supravegherea este îndoielnic. Cea de-a doua se menține stabilă, mai ales că cetățeanul percepe primul amenințarea endogenă (gradul de corupție la nivel social, dezvoltarea precară, instabilitatea economică) și pe cea exogenă (nivelul alianțelor la care România este parte, cooperarea bilaterală și multilaterală, centrifugare regională).

Între structurile CNI și beneficiarii activității de intelligence al securității s-a dezvoltat o cultură a cadrului colaborativ, în diferite forme, acoperind nevoile de securitate și de informații prin diversificarea surselor și prin parteneriate tacite

pe diferite paliere ale contracarării vulnerabilităților naționale. Acest lucru este recunoscut și de Strategia Națională de Apărare a Țării, nuanțându-se „*nevoia de a asigura un echilibru firesc între securitatea națională și alte domenii vitale, precum economia, sănătatea sau educația*” (p. 6). Astfel, relația CNI-beneficiar capătă semnificație dublă: *strategic-aplicativă*, prin acțiunile structurilor din sistemul național de securitate, și *național-coezivă*, prin constituirea unei platforme flexibile ce asigură transparență în actul de securitate și apărare, a unei cooperări oneste bazate pe îndeplinirea obiectivelor strategice naționale.

Un lucru extrem de important în cazul acestei relații îl reprezintă faptul că beneficiarul preia, în diferite graduri, funcția de replicare a activității, prin raportare la mediul internațional și la așteptările proprii. Raportarea la adevărul propriu face din beneficiarul brut al activității de intelligence un observator subiectiv, sprijinul informativ dintre cele două părți realizându-se prin contacte directe și prin funcționalitatea ce definește dihotomia dintre mediul epistemic – structura de intelligence și mediul deontic – decidentul politic (Mocanu, 2012).

Această situație subliniază locul și rolul fiecărei părți în procesul de relaționare. Structura de intelligence va furniza decidentului de politici publice analize și informații bazate pe datele culese din câmpul de acțiune, fără însă a interfera cu capacitatea de decizie a beneficiarului. În tot acest timp, beneficiarul va evalua, la rândul său, din perspectiva subiectivității și aspectului politic și ideologic, activitatea unității de intelligence. Mai mult decât atât, între CNI și beneficiarul net al activității sale există un raport de relaționare cu *contact zero*, „*cazul produselor cu destinație suficient de largă încât să nu presupună vreun feedback imediat sau lămuriri necesare beneficiarului*” (Mocanu, 2012, p. 19).

Armonizarea poziției oferite de CNI prin produsele de intelligence și preferința ideologică sau percepția realității de către beneficiar se realizează printr-un partizanat identitar generat de interesele specifice dintr-un moment dat, precum și de domeniul de referință. În cazul identității, între CNI și beneficiari se manifestă particularitățile optime, adică elementele pe care părțile le consideră definitorii construcției realității înconjurătoare.

Astfel, opțiunea euroatlantică rămâne definitorie pentru identitatea celor două părți, angajamentul ferm în promovarea valorilor și a unui spațiu de securitate centrat pe prevenție și protecție fiind principala caracteristică a comportamentului social și politic al României. Decidentul de politică externă și de securitate a înțeles parcursul ireversibil al țării noastre, astfel că democrația, statul de drept și respectul față de drepturi și libertăți sunt arii inviolabile ale abordării strategice naționale.

Integrarea strategică a opțiunii politico-sociale în acțiunile CNI și de politică externă se face printr-o abordare originală a mediului intern în cel regional, cooperarea multilaterală în Regiunea Extinsă a Mării Negre printr-un spectru al dependențelor mutuale (energetice, economice și de apărare) fiind un output al activității de intelligence al securității.

Trebuie menționat faptul că societatea românească, în ansamblul său, a manifestat susținere deschisă față de rezolvarea rapidă, pe cale pașnică, a diferendelor de natură să destabilizeze securitatea națională a țării, iar apartenența noastră la UE și NATO a contat în logica apărării și promovării intereselor strategice. Astfel, „*interesele statelor membre ale Uniunii Europene sau ale altor organizații interguvernamentale, precum NATO sau OSCE, s-au transformat sub presiunea unor interese politice sau economice*” (Grămadă, 2021, p. 4), iar România a jucat cartea medierii și a intensificării cooperării, totul cu scopul „*de a da substanță poziției strategice a României la Marea Neagră*” (Ciucă, 2021, p. 2).

În mod deosebit, România a mizat pe relațiile strategice regionale cu Republica Moldova și Ucraina, situație „*explicată, în mare parte, de problemele de securitate, adică agresiunea rusească în estul Ucrainei, anexarea Crimeei, nevoia de a menține activ interesul partenerilor, de a informa și a forma opinia publică internațională și de a folosi toate canalele de comunicare pentru aceasta*” (Grămadă, 2020, p. 1). Bineînțeles, această strategie a fost dublată de eforturile menținerii unei abordări pragmatice cu aliații din regiune, mai ales că NATO a rămas responsabilă pentru securitatea Europei, militarizarea teritoriilor din Transnistria, Kaliningrad și Crimeea reprezentând o reală amenințare pentru întregul Est european (Xhacka, 2020).

În planul dinamicii regionale, România și structurile CNI acordă o importanță crescândă factorului rusesc în dezechilibrarea raporturilor de forțe, iar păstrarea unor relații politice glaciare cu autoritățile de la Kremlin nu a însemnat automat minimalizarea riscurilor, ci intensificarea eforturilor de contracarare a atacurilor destabilizatoare – atacuri cibernetice, fake news, dezinformare, propagandă culturală și avangardă diplomatică în domeniile educației și cercetării.

NOI DIMENSIUNI ALE STRATEGIEI DE INTELLIGENCE DIN CADRUL CNI: O ABORDARE PROSPECTIVĂ

Securitatea națională și apărarea reprezintă preocupări majore ale decidentului politic, fiind, totodată, subiecte cheie ale agendei publice. Dezbaterile publice privind segmentarea, reorganizarea și modernizarea strategiilor geopolitice ale țării noastre ocupă un spațiu important în economia studiilor relațiilor internaționale,

elaborarea unor noi direcții de acțiune fiind cerută atât de către societate, cât și de către unitățile însărcinate cu apărarea țării.

Tradiția și cultura asigurării securității naționale românești se înscrie în logica liniilor directoare ale școlilor de gândire din domeniu, implicând multiple ipostaze – realiste, instituționaliste, progresive, pozitiviste și transformatoare, caracteristicile sistemice comune implicând apărarea integrității teritoriale, a populației, a valorilor culturale, ideologice și identitare, precum și a instituțiilor (Andrei, 2021).

Astfel, este obligatoriu, în analiza noilor abordări specifice securității și apărării naționale, să se ia în calcul câteva elemente definitorii ale naturii specifice tipurilor de amenințări. Cele mai importante domenii de referință pentru strategiile de intelligence sunt cel politic, cel social, cel civil și militar, cel economic. În construcția strategiilor combative sunt luate în considerare intensitățile de amenințare la adresa domeniilor strategice, astfel că pericolul perceput de către CNI și de beneficiarul politicilor de securitate și apărare și a acțiunilor din cadrul acestora influențează ante și post factum mediul combativ.

Analizând această perspectivă, putem observa următoarele aspecte:

- *Domeniul politic* rămâne extrem de important pentru CNI, acesta furnizând principalele politici publice din domeniul securității și apărării, precum și liniile directoare ale unităților CNI. Astfel, securitatea politică și contracararea oricăror vulnerabilități în acest domeniu devin vitale pentru funcționarea mecanismelor statului. Securitatea politică are implicații directe asupra tuturor ramurilor vieții sociale, inclusiv asupra suveranității și independenței statului, activitatea de intelligence asigurând corecta informare a decidentului politic și contracararea imixtiunilor externe în politica internă.
- Din punct de vedere *social*, abordarea de intelligence al securității și apărării implică analizele complexe asupra caracterului manifestărilor identitare și ideologice ale individului și grupurilor de indivizi care pot reprezenta o amenințare pentru siguranța națională. În special, structurile de analiză și combative ale CNI se axează pe eliminarea riscurilor radicalizării religioase sau etnice, contribuind în mare măsură la asimilarea identității naționale.
- *Domeniul civil și militar* rămâne în centrul strategiilor intelligence-ului securității și apărării. În acest sens, obiectivul central îl reprezintă asigurarea unui climat social stabil, combaterea oricăror forme de amenințare la adresa

integrității persoanelor (inclusiv corupție, dezinformare, trafic de persoane), precum și asigurarea operabilității forțelor armate și a tehnicii militare.

- Interesele *economice* ale statului fac și ele parte din misiunea structurilor de intelligence, CNI contribuind la replicarea acestora în mediul de securitate internațional. În plus, economia este motorul vieții sociale.

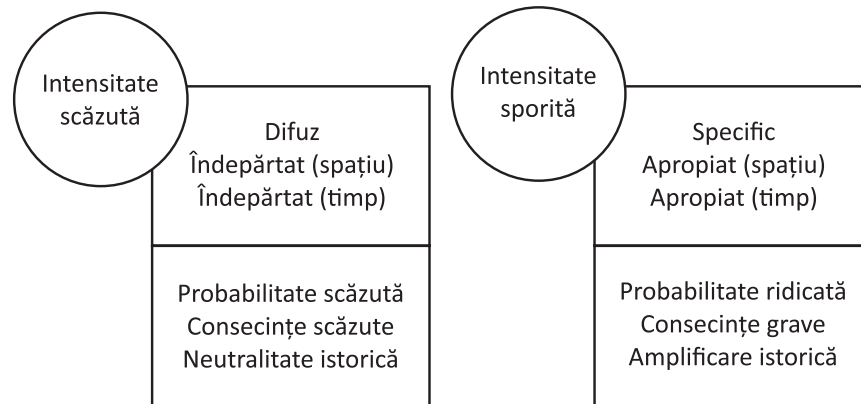
Evoluțiile de pe scena internațională obligă statele să adopte noi măsuri care să contribuie la întărirea capacității de apărare în fața oricăror vulnerabilități. Pandemia de Covid-19, cursa *înarmării sanitare*, diplomația religioasă sau promovarea avangardei tehnologice sunt câteva elemente ale noii realități din mediul securității globale.

Din această perspectivă, organele specializate din domeniul intelligence-ului trebuie să se adapteze în mod continuu la particularitățile dezvoltării informației care are loc în zilele noastre, asigurând integrarea elementelor de putere ale statului: militar, social, economic, informațional și tehnologic.

Cum noile tehnologii informaționale au un impact major asupra mediului de securitate, CNI trebuie să investească masiv în pregătirea resursei umane pentru a fi capabilă să recunoască amenințările de tip tehnologic, precum și să echipeze în mod corespunzător formațiunile combative pentru distrugerea armelor inteligente (*figura nr. 2*). Acest lucru este salutar în contextul procesului de digitalizare a administrației din țara noastră sau al creșterii masive a traficului de date în activitățile zilnice ale societății.

În același timp, condițiile regionale obligă România să se concentreze asupra capabilităților de *smart power*, impunându-și obiectivele de politică externă într-o manieră care să-i asigure integritatea sistemului de apărare și securitate. Astfel, dimensiunea intelligence-ului trebuie să se extindă și la sfera diplomatică, la cea culturală și religioasă, investigând riscurile la adresa funcțiilor și domeniilor în cauză. Chiar dacă acestea par a furniza riscuri reziduale în sfera de competență a CNI, traseul politicii regionale demonstrează necesitatea înțelegerii factorilor de risc ce rezultă din aria entităților comunitare și spirituale. În plus, competiția din sfera *soft power* conduce spre estomparea reculului binar *sau/sau*, necesitând dezvoltarea unui plan strategic de acțiune și a unor politici de intelligence adaptate noilor realități.

Figura nr. 2: Intensitatea amenințărilor rezimțite la nivelul CNI și al beneficiarului³

Astfel, noile dimensiuni ale intelligence-ului de securitate și apărare trebuie să reprezinte un pivot al politicii externe a României, analizele și informațiile furnizate decidentului politic nuanțând poziția țării în sistemul regional/internațional. Justificarea acestui fapt constă în nevoia actului de deschidere spre regiune și interconectivitatea cu actorii statali și non-statali relevanți.

CONCLUZII

Securitatea și apărarea națională sunt elementele fundamentale ale funcționalității statului, conglomeratul instituțiilor din acest domeniu furnizând legitimitatea deciziilor în cadrul politicilor publice relevante. Dezvoltarea sistemului național de intelligence reprezintă o dimensiune strategică particulară a societății românești, colectarea și analiza datelor de relevanță majoră influențând în mod direct deciziile sociale și comportamentul politic al statului.

România s-a angajat ferm pe parcursul combaterii efectelor negative asupra securității naționale venite din partea agenților interni și externi, reglementarea domeniului intelligence-ului de securitate și apărare fiind o constantă a vieții sociale. Astfel, design-ul organizațional din acest domeniu relevă gradul de integrare instituțională a unităților CNI în cultura de securitate a României. Evaluările profunde ale activității comunității de intelligence rămân baza organizării și funcționării structurilor combative și a politicii externe.

³ Adaptare după Dolghin et al., 2004, p. 7, după Buzan, B. (2000). *Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*. Editura Cartier, p. 147.

Aflându-ne într-o perioadă de efervescență și turbulențe, trebuie să conștientizăm nevoia continuă de reformă, de implementare a unor programe strategice de creștere a nivelului de avertizare, analiză și control, precum și să manifestăm un interes crescând pentru aprofundarea lecțiilor de bune practici în asigurarea îndeplinirii obiectivelor strategice.

În pofida încercărilor de destabilizare socială prin utilizarea atacurilor informaționale, unitățile CNI au reușit să se constituie ca o verigă importantă a actului de apărare, asumându-și responsabilitatea activităților operaționale, în special în privința desfășurării operațiilor de contracarare a „războiului de gherilă” din mediul digital și informatic. Mai mult, guvernanta democratică și-a pus și ea amprenta asupra responsabilității CNI, instituțiile însărcinate cu apărarea și securitatea îndeplinindu-și în mod corect, legal și eficient îndatoririle.

Totodată, evoluțiile de securitate din regiunea Mării Negre impun noi particularități ale resursei umane angajate în operațiunile combative, precum și o înaltă pregătire și calificare a decidentului de politici publice de securitate și apărare. Acest lucru este necesar în condițiile în care normele și mecanismele preventive sunt strâns legate de buna cunoaștere și conștientizare a amenințărilor și provocărilor sub toate aspectele. Decidentul politic este obligat să analizeze în mod corect atât informațiile primite, cât și rigorile de securitate și apărare impuse de impredictibilitatea globală, astfel încât alocarea de resurse financiare, umane și tehnice integrate să se facă în mod riguros, iar necesarul de securitate să fie atins.

Este extrem de dificil să înțelegem pe deplin mecanismele de acțiune ale CNI, însă avem obligația de a ne concentra eforturile în sensul consolidării instrumentelor de evaluare a acțiunilor instituțiilor însărcinate cu securitatea și apărarea și al continuării proceselor de transformare și modernizare a strategiilor aprofundate din cadrul dimensiunii apărării. Fie că vorbim de apărarea ordinii constituționale, de combatere a vulnerabilităților cauzate de corupție sau de identificarea disfuncționalității serviciilor vitale, paradigma de securitate a României trebuie adaptată, dezvoltată și modernizată în mod corespunzător pentru a permite CNI să furnizeze răspunsuri adecvate la amenințări, riscuri și vulnerabilități.

BIBLIOGRAFIE:

1. Andrei, C. (2021). *Integrarea instrumentelor de putere pentru soluționarea crizelor postconflict*. Sibiu: Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”.
2. Badiu, T. (2020). *Războiul informațional, intelligence-ul de securitate și intelligence-ul militar. O scurtă abordare teoretică*. În *Lucrările Conferinței științifice internaționale „Gândirea militară românească”*.

3. Cioculescu, Ș.F. (2019). *NATO la 70 de ani de existență: Cât de necesar ar fi un nou concept strategic și cum ar trebui regândită descurajarea în actualul context internațional?* În *Monitor Strategic*, 20 (1-2).
4. Ciucă, N. (2021). *Strategia militară a României. Capacitate defensivă credibilă, pentru o Românie sigură, într-o lume marcată de noi provocări*. Ministerul Apărării Naționale, <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/08/STRATEGIA-MILITARA-A-ROMANIEI-1.pdf>, accesat la 17 septembrie 2021.
5. Dolghin, N., Sarcinchi, A., Dinu, M.-Șt. (2004). *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
6. Giddens, A. (1984). *Elements of the Theory of Structuration*. In *The Construction of Society. Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press.
7. Grămadă, A. (2020). *Dialogul dintre România și Ucraina în era diplomației de Whatsapp*. ESGA, <http://www.esga.ro/wp-content/uploads/2020/09/Vizita-Kuleba-Bucuresti-septembrie-20201.pdf>, accesat la 27 august 2021.
8. Grămadă, A. (2021). *Platforma pentru Crimeea și rolul inițiativei în asumarea dimensiunii de securitate în discursul european*. ESGA, <http://www.esga.ro/wp-content/uploads/2021/08/Platforma-pentru-Crimeea-policy-paper.pdf>, accesat la 27 august 2021.
9. Johnson, L.K. (2007). *An Introduction to the Intelligence Studies Literature*. În *Strategic Intelligence*. Vol. 1. Praeger Security International.
10. Luttwak, E., Koehl, S.L. (Eds.). (1998). *The dictionary of modern war*. Gramercy Books.
11. Mertens, D.M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (3rd ed). Sage.
12. Mocanu, M. (2012). *Criterii pentru stabilirea distanței optime între analistul de intelligence și factorii de decizie*. În *Revista Română de Studii de Intelligence*, nr. 8.
13. Olteanu, A.-R. (2020). *Relațiile România-NATO: Trei decenii de dialog și transformare în materie de securitate*. În *Impact Strategic*, nr. 75(2).
14. Scott, W.R. (2014). *Crafting an Analytic Framework I: Three Pillars of Institutions*. În *Institutions and Organizations*, IV. SAGE.
15. Stăvaru, A.-M. (2015). *Evaluarea – O disciplină sau o transdisciplină*. În *Întărirea capacității administrative. Dezvoltarea sistemului național de evaluare a intervențiilor publice în România: Design organizațional, cultură și capacitate de evaluare*. București: Editura Tritonic.
16. Theohary, C.A. (2018). *Information Warfare: Issues for Congress*. Congressional Research Service, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45142>, accesat la 27 august 2021.
17. Toderaș, N. (2017). *Evaluarea – Instituționalizare și cultură organizațională*. În N. Toderaș, A.-M. Stăvaru (Eds.). *Evaluarea programelor și politicilor în România: Impact, răspundere publică și cultură organizațională*, ib.
18. Troncotă, C. (2019). *Tradiție și provocări în intelligence-ul de securitate românesc*. În *GeoPolitica*, <https://www.geopolitic.ro/2019/02/traditie-si-provocari-intelligence-ul-de-securitate-romanesc-opinii/>, accesat la 12 septembrie 2021.
19. Whitman, J. (2009). *Global governance: Of, by and for whom?* În *The Fundamentals of Global Governance*. Palgrave Macmillan.

20. Xhacka, D. (2020). *How the Conflict in Eastern Ukraine and Crimea Annexation Challenged the Baltic States*. ESGA, http://www.esga.ro/wp-content/uploads/2020/04/Dhimitraq_Xhacka-policy-paper.pdf, accesat la 12 septembrie 2021.
21. Zulean, M. (2015). *Elaborarea strategiilor de securitate națională: Concepte, metode și tehnici de formulare*. În Zulean, M. (Ed.), *Strategiile de securitate națională în spațiul euroatlantic*. București: Editura Tritonic.
22. *Hotărârea CSAȚ nr. 146/18.11.2005* (2005). În *Monitorul oficial nr. 387/2005*, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/61405>, accesat la 12 septembrie 2021.
23. Parlamentul României. (2006). *Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*.
24. Președinția României. (2020). *Strategia de Apărare Națională a Țării 2020-2024*. https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf, accesat la 12 septembrie 2021.
25. Serviciul Român de Informații. (2015). *Strategia de Informații a Serviciului Român de Informații 2015-2019*.